Posudek na bakalářskou práci

Autorka: **Suzana Nushiová**
Název: **Postava čarodějnice v albánské kultuře v komparaci s dalšími oblastmi na Balkáně, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2016, 67 s.**

Suzana Nushiová si za téma své bakalářské práce zvolila postavu čarodějnice v albánské kultuře, což nás přivádí do oblasti albánského folkloru, který je v českých podmínkách dosud zcela minimálně zpracován. Svoji analýzu zaměřuje na vysvětlení, jak vypadá a jaké funkce plní postava čarodějnice v albánské lidové slovesnosti a své poznatky, založené na několika vydáních albánských pohádek a pověstí a na albánských i zahraničních studiích, vhodně doplňuje srovnáním této tématiky s širším balkánským prostředím. Jedním z cílů práce je zjistit, jak se odlišuje, a co má naopak společného čarodějnice u Albánců s okolními národy. Pro srovnání s nealbánskými regiony byly použity české překlady pohádek a pověstí z prostoru Srbska, Černé Hory, Bulharska, Makedonie, Řecka, Rumunska a Chorvatska.

Bakalářská práce je rozdělena na několik kapitol. Úvod pouze stručně nastiňuje cíle práce a obecně zmiňuje, jakých zdrojů autorka při psaní užívala. Poté následují dvě kapitoly („Albánský folklor" a „Albánská víra v nadpřirozeno") pojednávající o albánském folkloru, v nichž se čtenář dozvídá o starobylosti a váze lidové slovesnosti u Albánců, stejně jako o historii zájmu o albánský folklor. Kromě toho kapitoly seznamují s náměty nejznámějších albánských balad a s tradičními postavami albánských pohádek a pověstí. V rámci kapitoly „Albánská víra v nadpřirozeno" je pak podstatný prostor věnován právě postavě čarodějnice, v níž se dozvídáme jak o způsobech pojmenování čarodějnice u Albánců, tak o jejích podobách, aktivitách, ale také třeba o způsobech obrany před nimi. Autorka se na několika místech zmiňuje i o existující albánské frazeologii spojené s postavou čarodějnic. Třetí a čtvrtá kapitola tvoří jádro analytické části práce, v níž se Suzana Nushiová zaměřila na srovnání charakteristik čarodějnic u dalších balkánských národů. Nejpřehledněji je tato komparace vysvětlena v podkapitole „Komparace pohádek" (str. 47-49). Krátký závěr pak následují dvě přílohy – „Seznam užitých pohádek" a „Obsah vybraných pohádek".

Na předkládaném textu, který je na KJBS FF UK vůbec první albanistickou absolventskou prací, oceňuji již samotné zvolené téma. To za prvé vyžadovalo shánění pramenů a odborných studií v albánském jazykovém prostoru a za druhé toto téma představuje cenný střípek do mozaiky českého albanistického bádání. Rovněž vyzdvihuji, že se autorka nechtěla spokojit se zpracováním vybraného tématu pouze v hranicích albánského etnického prostoru. Komparace s dalšími národy JV Evropy je vcelku zdařilá a dobře ukazuje, v čem je albánské pojetí čarodějnic unikátní a v čem se naopak shoduje se svým okolím. Vybraný námět obecněji

dokazuje, že i přes odlišný jazyk a jistou izolovanost se albánská kultura nacházela v intenzivní interakci s kulturou okolních slovanských národů i Řeků. Velmi kladně též hodnotím, že autorka do své práce zařadila část věnovanou albánskému folkloru. Vzhledem k tomu, že albánský folklor představuje v českém prostředí stále poměrně exotické téma a že s jeho sběrem souvisí samotné počátky albanistiky jako vědního oboru, je tato část práce velmi žádoucí. Suzana Nushiová velmi správně uvedla klíčové zahraniční i domácí badatele, jejichž studie v minulosti významně podpořily badatelský zájem o Albánce, jejich zvyky a jazyk. Taktéž struktura práce je rozumně promyšlena a jednotlivá tvrzení jsou srozumitelně vysvětlena. Kladně hodnotím i autorčin pokus zamyslet se nad rolí albánského folkloru v době Hodžovy komunistické diktatury (str. 15).

Přestože předkládaná práce neobsahuje nějaké zásadní chyby, které by zpochybňovaly její závěry a snižovaly srozumitelnost, je třeba upozornit na některé nedostatky a záležitosti, které by mohly být zpracovány lépe.

Úvod práce sice správně vysvětluje, čím se autorka hodlá zabývat, ale jeho širší součástí by mohla být např. kritika pramenů, které byly použity. Mezi použitými prameny najdeme také několik cestopisů, zejména ty od britské cestovatelky E. Durham. Stálo by jistě za to krátce (možná v poznámce pod čarou) přiblížit význam této postavy a jejích etnografických děl pro pochopení albánských reálií na přelomu 19. a 20. století.

Je to většinou právě úvodní kapitola, kde by měla být uvedena metodologie práce. Ta v Úvodu zcela chybí, pouze stručně se metodologie týká jeden odstavec v úvodu 4. kapitoly (str. 37). V souvislosti s tímto teoretickým vstupem si nejsem jist, zdali se autorce podařil úmysl vytvořit „(...) syntézu jedné ucelené podoby ideální čarodějnice“ (str. 37) u jednotlivých balkánských národů. V podkapitolách 4.1 až 4.6 sice nacházíme charakteristické vlastnosti čarodějnic u Srbů, Albánců, Řeků a dalších, ale jde spíše o výčet jednotlivých vlastností, s nimiž se u těchto postav setkáváme.

Bylo by též vhodné, kdyby autorka na jednom místě přehledně představila české překlady albánské lidové slovesnosti. Samozřejmě jich není mnoho a je možná škoda, že se čtenář spíše náhodou na str. 37 dozvídá o existenci českého překladu albánských pohádek a pověstí (Tomková 2009). Poměrně překvapující je fakt, že v práci nebyla zmíněna unikátní sbírka českého překladu albánské lidové slovesnosti z roku 1911 s názvem „Národní zpěvy albánské“ (přeložil J. Vinař), která obsahuje několik velmi známých balad, svatebních písní a básní zejména z arberešského prostředí 19. století. Právě v této sbírce se nacházejí příklady balad s historickým námětem, které autorka na str. 11 zmiňuje. Cenné informace o albánské

lidové slovesnosti bychom mohli též najít ve starším českém tisku (např. působivá studie J. Toužimského v časopisu Osvěta z roku 1880 s názvem „Albansko i Albanci").

Domnívám se také, že Seznam užitých pohádek (str. 53) by bylo vhodnější uvést jako samostatný oddíl v rámci seznamu literatury a nikoliv jako přílohu za Závěrem, která není součástí seznamu literatury.

Je jistě rozumné, že práce obsahuje přílohu, v níž se čtenář může seznámit s obsahem vybraných albánských pohádek. Vzhledem k malému počtu českých překladů albánské lidové slovesnosti a literatury obecně by význam předkládané práce ještě zvýšilo, kdyby příloha byla tvořena přímo překlady pohádek, nikoliv jen jejich převyprávěným obsahem.

Kromě výše uvedených připomínek je třeba upozornit na několik faktografických chyb. Období tzv. Arbëreshského knížectví jen stěží můžeme označit za dobu „skutečné albánské nezávislosti" (str. 9), možná se zde autorka nechala ovlivnit interpretací albánských studií. Obdobně bych byl zdrženlivější v tvrzení, že postava čarodějnice odkazuje na dávné mýty patrně z dob Ilyrů (např. str. 21). Vzhledem k naprostému nedostatku historických pramenů je teze o ilyrském původu Albánců stále pouze jednou z hypotéz a z doby ilyrského osídlení dnešního albánského území se nezachoval žádný písemný pramen. Domnívám se, že i v tomto případě autorka nekriticky přijímá interpretace albánských studií. Na str. 9 jsou počátky albánského písemnictví dány do souvislosti s albánskými komunitami v Rumunsku, Turecku a Itálii. Takové tvrzení však svádí k tomu, že počátky albánského písemnictví jsou až z 19. století, kdy skutečně kolonie v těchto oblastech sehrály klíčový význam pro rozmach albánské kultury. Počátky albánského písemnictví však sahají do 16. století.

Níže jsou jen v bodech uvedeny další nepříliš významné připomínky a některá doplnění:

- na straně 31 je zmíněno epochální dílo albánské literatury „Horská loutna", avšak není zmíněn její autor, básník a katolický kněz Gjerg Fishta
- některé překlady názvů knih a pohádek z albánštiny dalších jazyků nejsou přesné (např. klíčové dílo E. Durham „High Albania" by bylo vhodnější překládat spíše jako „Horní Albánie" (str. 22)
- při zmínce o postavě „bajloz/baloz, tedy monstra vycházejícího z moře, se nabízí vysvětlení, že tato negativní příšera symbolizuje jakýsi podvědomý strach Albánců z moře, odkud přicházelo nebezpečí (tato interpretace se objevuje např. u Ismaila Kadareho)
- v poznámce pod čarou č. 14 na str. 13 je chybné albánské označení pro gegský/toskický dialekt. Použité výrazy „gegë/toskë" jsou označením obyvatel (Gegové/Toskové), zatímco pro označení dialektů je třeba použít buď přídavného

jména „geg/tosk ⇒ dialekti geg/dialekti tosk, nebo výrazů „gegërishtja/toskërishja“ (gegština/toskičtina)

- od str. 39 se objevují zkratky titulů pohádek. Asi by bylo vhodnější uvést tyto zkratky hned za prvním výskytem celého titulu a pak je používat. V textu jsou použity nemetodicky

Velmi kladně je třeba zhodnotit i stylistickou úroveň předkládané práce. Překlepů a pravopisných chyb je též poměrně málo (např. na str. 18 a 43 špatné tvary přechodníku – „vkládaje“ ⇒ vkládajíc a „majíc“ ⇒ majíce, str. 22 „pekli se jí koláče“, str. 12 ve slově „Škipetar“ asi velké „š“ atd.)

Výše uvedené poznámky nijak zásadně nesnižují přínos práce a jsou veskrze marginální. Domnívám se, že předložená práce je kvalitní a splňuje veškeré nároky kladené na bakalářskou práci. Proto ji **doporučuji k obhajobě** a přikláním se k hodnocení **výborně**.

V Praze dne 29. května 2016

Mgr. Přemysl Vinš
oponent